

MANUÁL
STAVEBNÍCH ÚPRAV
PRO

STARÝ
SPORILOV

Tato krátká brožura vznikla spolu s diplomovou prací nazvanou Starý Spořilov – ochrana Genia loci na Českém vysokém učení technickém v Praze. Velké poděkování patří vedoucímu diplomové práce panu Ing. arch. Františku Pospíšilovi, Ph.D., za jeho rady, čas a vždy vstřícný přístup během zpracování práce. Autorem diplomové práce a manuálu doporučených stavebních úprav pro Starý Spořilov je student oboru Inženýrství životního prostředí Bc. Miroslav Preclík. Manuál vychází primárně z diplomové práce, kde jsou veškeré použité zdroje řádně ocitovány.

Manuál stavebních úprav si neklade za cíl být nařizovacího, regulačního charakteru, ale pouze charakteru doporučení. Má sloužit obyvatelům, kterým není lhostejná historie Spořilova a také těm, kterým není lhostejné pozvolné vytrácení Genia loci. Pokud se vytratí původní kvality a hodnoty v území, a pokud místní domy skoupí investoři za účelem zisku v souvislosti s expanzí domů a jejich případných pronájmů, nebude jednak pro koho chránit, ale nebude ani co chránit. Vedlejším efektem manuálu může být i to, že po jeho přečtení si obyvatelé Spořilova začnou všimát problémů kolem sebe, které do té doby možná ani nevěděli že existují. Pro zájemce je doporučeno přečíst si krom manuálu i diplomovou práci, obsahující více informací, které poslouží k lepšímu pochopení současné situace. Diplomová práce je volně přístupná v digitální knihovně ČVUT.

ÚVOD

URBANISMUS

HMOTA DOMU

MATERIÁL A BARVA

ARCHITEKTONICKÉ

DETAILY

ÚVOD.....	8
VNÍMÁNÍ VEŘEJNÉHO PROSTORU.....	12
VNÍMÁNÍ SPOŘILOVSKÉHO VEŘEJNÉHO PROSTORU.....	13
SPOŘILOVSKÁ ZÁSTAVBA.....	14
OPLOCENÍ.....	18
NÁVRH PŮVODNÍHO OPLOCENÍ.....	22
PŘÍSTAVBA.....	28
STŘECHA.....	40
VIKÝŘE.....	43
VOĽBA MATERIÁLŮ.....	54
BAREVNOST FASÁDY.....	56
ŘÍMSY.....	60
ZÁBRADLÍ.....	62
ZÁVĚR.....	63

ÚVOD

REJSTŘÍK POUŽITÝCH ODBORNÝCH POJMŮ

- **Genius loci** – v překladu duch místa, představuje atmosféru místa, která vychází z historických, architektonických a dalších vlivů. Genius loci je pro každé místo jedinečný.
- **Urbanismus** – vědní obor a současně praktická činnost, které mají úzké vazby k oboru architektury, ze kterého se urbanismus rozvinul a specifikoval k praktické územně plánovací činnosti – územnímu plánování.
- **Uliční čára** – hranice mezi pozemky a veřejným prostranstvím nebo veřejným komunikačním prostorem; uzavřená uliční čára vymezuje blok.
- **Mobiliář** – souhrnné označení pro lavičky, odpadkové koše, stojany na kola, informační tabule, zábrany, směrníky, žardiniéry a další prvky ve veřejném prostoru.
- **Přístavba** – změna dokončené stavby, kterou se stavba půdorysně rozšiřuje a která je vzájemně provozně propojena s dosavadní stavbou.
- **Nástavba** – změna dokončené stavby, kterou se stavba zvyšuje.
- **Hmota domu** – jednoduché základní objemy domu bez tvarových detailů. Obvykle to jsou základní geometrická tělesa (krychle, hranol, válec, kužel, kulová výseč) a jejich kombinace.

Spořilov, především pak Starý Spořilov, byl vždycky charakteristický svojí jednoduchostí a dokonalou promyšleností, o kterou se postarali architekti Bertl a Barek. Hlavním rysem Spořilova byla otevřenost prostoru, doplněná o velké množství zeleně. Právě množství zeleně poskytovalo lidem psychickou pohodu a dokonalou rovnováhu mezi rušným městem a klidem přírody. Pojem zahradní město, které je mnohdy vykládáno jako prostor na rozmezí mezi venkovem a městem, definoval na konci 19. století Sir Ebenezer Howard. Zeleň má primární pozitivní vliv na lidskou mysl. Další kladné vlastnosti má v podobě možnosti přirozenou cestou vsakovat dešťovou vodu, ochlazovat své okolí a vytvářet příjemnější mikroklima než jaké má zastavěné území bez zeleně. V neposlední řadě má také značný vliv na kvalitu ovzduší.

V historii bylo běžné, že při procházení se po ulicích Spořilova, měl návštěvník možnost vidět bohaté zahrady plné vzrostlých stromů skrze transparentní oplocení, v některých případech doplněné o živý plot. Řadové domy byly v dostatečné vzdálenosti od hranice pozemku tak, aby předzahrádka dávala smysl a nebyla pouhým prostorem pro možnou zástavbu. Ulice byly prostorově otevřené a po vizuální stránce sjednocené. Oplocení na celém území mělo jasné rozměry a tvar.

Dnes jsou tyto hodnoty na celém území jen pouhou vzpomínkou a myšlenka na změnu směrem k původnímu stylu zahradního města pouhou fikcí. Zahrady již nehrají tak pestrou rozmanitostí jako dříve, vzrostlé stromy nejsou tak často viditelné jako na dochovaných fotografiích. Mnohem častěji jsou k vidění vydlážděná místa pro stání nebo přistavěné garáže. Do tohoto stavu se místní architektura vyvinula ze změn potřeb uživatelů, které se v průběhu let výrazně změnily. Ať už je brán v potaz výrazný nárůst automobilů, či větší prostorové nároky na bydlení. Tyto kroky jsou samozřejmě logické a není možno jim jakýmkoliv způsobem vzdorovat. K čemu je však možné přistupovat s větším rozmyslem, je způsob jednotlivých zásahů do Spořilovské architektury. Není dobře možné, aby oplocení u každého domu bylo unikátní a jedinečné, protože tím vzniká optická dezorientace, která nemá s původní ideou Spořilova nic společného. Zároveň není možné, aby jednotliví majitelé přistupovali k rekonstrukci svého obydlí individuálně, či způsobem „na soukromém pozemku si můžu dělat, co chci“. V případě neuvědomění si těchto základních principů a hodnot, spěje Spořilov jako takový do zapomnění.

URBANISMUS

Návštěvníka jakéhokoliv veřejného prostoru nejprve zaujme samotné prostranství do kterého vstupuje, tedy přesněji jeho morfologie, dominanty území a okolí tvořené budovami, které místo obklopují. Ve většině případů si je návštěvník vědom co ho čeká při návštěvě území, jelikož si dané místo vybral z určitého důvodu, například návštěva dětského hřiště s dětmi. Sekundárně návštěvník věnuje svou pozornost detailům, které dělají prostor zapamatovatelným. Přesněji tedy povrchům a jejich aktuálnímu stavu, zeleni, mobiliáři a veřejnému osvětlení. Říká se, že detaily dělají dobré věci dobrými, u veřejných prostor tomu není jinak.

Dalo by se tedy tvrdit, že veřejné prostranství jako takové vytváří investor, ve většině případů je investorem město. Dojmy, které nabydeme vnímáním a poznáváním místa si utváříme na základě chování uživatelů daného prostoru. Přesněji, vnímáme v jakém stavu jsou například okolní fasády, zda nejsou poničené grafity, vnímáme odpadkové koše, zda nejsou poházené odpadky v okolí. Všechny tyto aspekty ovlivňují naše pocity z daného místa a utvářejí chuť se na dané místo opět vrátit, případně tuto potřebu úplně vyloučí. Obvykle však již první návštěva místa rozhodne o případném návratu.

Následující úryvek se vztahuje k definici veřejného prostranství ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, § 34.

„Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“

Když návštěvník poprvé vystoupí například na autobusové zastávce Severozápadní, tedy na spodní části Roztylského náměstí, pak ho nejprve zaujme mírně stoupající prostorné náměstí, po obvodu lemované domy, které v některých případech plní funkci obchodu. Dále si bezesporu všimne hlavní dominanty, která se tyčí na samotném vrcholu celého prostoru – funkcionalistického kostelu svaté Anežky České. Dalšími pohledy si začne všimnat častého střídání pochozích povrchů a mobiliáře. Střídá se zde asphalt, kamenná dlažba a kočičí hlavy. Kočičí hlavy jsou primárně v částech území, které jsou pojízdné. Rovněž pozorovatele zaujme stav nevhledných autobusových zastávek či zastaralého mobiliáře. Pokud se však návštěvník rozhodne pro průchod skrze území, bezesporu jeho pozornost zaujmou zrekonstruované oblasti náměstí, kde se již nachází upravená zeleň doplněná o kvalitní mobiliář. Ve výsledku je Roztylské náměstí čisté a jak již bylo zmíněno v úvodu, je vhodné pro trávení času a setkávání lidí, tedy plní funkci náměstí.

Pokud návštěvník na území Starého Spořilova vstupuje z jakéhokoliv z přilehlých ulic, tak se mu naskytne docela jiný pohled.

Z architektonického úhlu pohledu se dané pocity mění ulicí od ulice, nicméně určité charakteristické znaky zůstávají. Většinu území pokrývají řadové domy s předzahrádkami. Součástí předzahrádek je oplocení, které je tak variabilní a ojedinělé, že upoutá pozornost kolemjdoucího prakticky okamžitě. Moderní netransparentní výplně oplocení ve spojení s dostavbou zádvěří téměř až k uliční čáře, často vytváří pocit stísněnosti. Použitím transparentních výplní by se tento pocit snížil a došlo by k optické otevřenosti. Kromě stísněnosti ulic si kdokoli z návštěvníků má možnost povšimnout architektury, která sice není ve všech ulicích stejná a dalo by se s nadsázkou říci, že dům od domu je naprostý originál. I tak se dá konstatovat, že se jistě znaky opakují. Je na místě zmínit například barevnou proměnlivost fasád, místy extravagantního charakteru, rozšiřování v podobě dostavby patra či dostavby nevhodných tvarů a rozměrů vikýřů.

Na druhou stranu se kolemjdoucím uvnitř území naskytuje možnost procházení se za téměř dokonalého klidu. Zdejší ulice nejsou nijak zvlášť frekventované, a proto je právě klid jednou z hlavních předností Spořilovských ulic.

Většinu zástavby Spořilova pokrývají řadové domy s předzahrádkami. Dále se v území vyskytují samostatně stojící domy, viladomy, dvojdomy a trojdomy. Na pravé straně je k vidění graf zastoupení jednotlivých kategorií domů spolu s mapou situování domů. Zahradní město Spořilov bylo vždy koncipováno jako klidné místo pro bydlení bez velkého množství aut a hluku. Postupem času se díky změně nároků na bydlení celková zástavba proměnila, stále si však zachovává charakter klidného bydlení.

Vývoj Spořilova musí zajistit, aby nevznikaly nové budovy ve veřejném prostoru. Roztylské náměstí si zachovává velkorysou plochu, která plní primární funkci, tedy poskytuje lidem prostor pro setkávání a relaxaci. Narušení otevřenosti například výstavbou občanské budovy na Roztylském náměstí jasným způsobem naruší původní koncept otevřenosti a klidu. Výstavby objektů menších rozměrů, jako jsou například kiosky či občerstvení jsou přípustné za předpokladu zkvalitnění času tráveného ve veřejném prostoru.

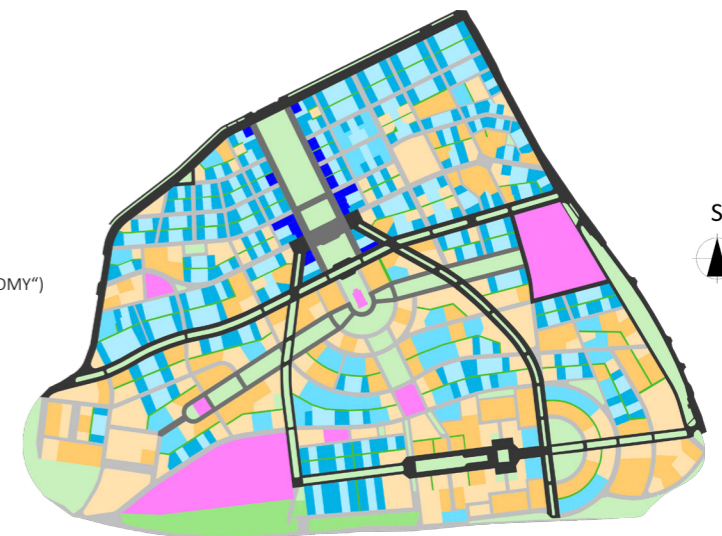
LEGENDA

TYPY RODINNÝCH DOMŮ

- ŘADOVÉ DOMY
- KRAJNÍ ŘADOVÉ DOMY
- SAMOSTATNĚ STOJÍCÍ DOMY
- DVOJDOMY
- TROJDOMY
- RODINNÉ DOMY- S NEBYTOVÝM PROSTOREM („OBCHODNÍ DOMY“)
- OBČANSKÁ VYBAVENOST VEŘEJNÁ

VEŘEJNÝ PROSTOR

- HLAVNÍ MOTOROVÁ KOMUNIKACE
- HLAVNÍ PĚŠÍ KOMUNIKACE
- KOMBINACE MOTOROVÉ A PĚŠÍ KOMUNIKACE
- HOSPODÁŘSKÉ ULIČKY
- ZAHŘÁDKÁŘSKÁ KOLONIE
- VEŘEJNÁ ZELEŇ

FUNKČNÍ MĚSTO - ZPŮSOB VYUŽITÍ ÚZEMÍ A OCHRANA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

- snažit se oživit obchodní funkci náměstí
- zabránit výstavbě nových domů ve veřejném prostoru, přípustné jsou pouze menší stavby které zkratí čas strávený ve veřejném prostoru, například v podobě kiosku či veřejných záchodků na Roztylském náměstí
- omezit dopravu vybudováním prvků zklidňující dopravu v ulici Hlavní (na mapě označeno oranžovou barvou)
- vhodnější využití současné prodejny koupelnového vybavení v ulici Roztylské sady (na mapě označeno červenou barvou)

FUNKČNÍ MĚSTO - ZPŮSOB VYUŽITÍ ÚZEMÍ A
OCHRANA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍLEGENDA

TYPY RODINNÝCH DOMŮ

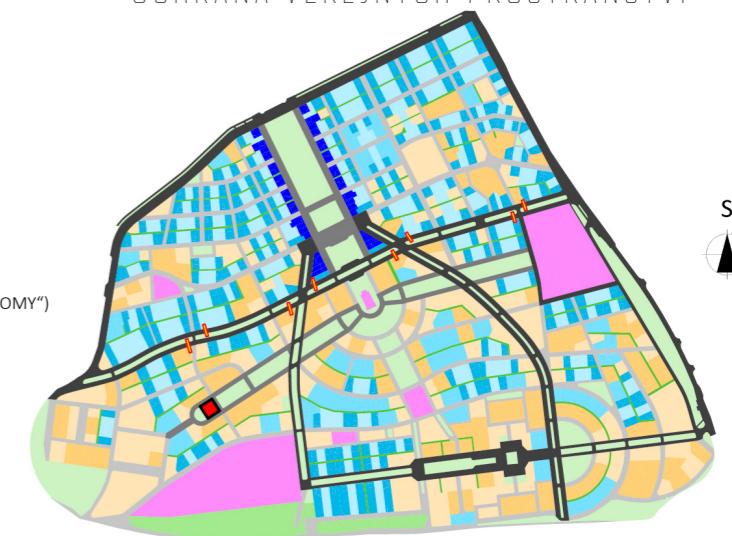
- ŘADOVÉ DOMY
- KRAJNÍ ŘADOVÉ DOMY
- SAMOSTATNÉ STOJÍCÍ DOMY
- DVOJDOMY
- TROJDOMY
- RODINNÉ DOMY S NEBYTOVÝM PROSTOREM („OBCHODNÍ DOMY“)

BUDOVY OBČANSKÉ VYBAVENOSTI

- OBČANSKÁ VYBEVNOST VEŘEJNÁ
- OSTATNÍ OBČANSKÁ VYBAVENOST A SLUŽBY

DOPRAVNÍ OPATŘENÍ

- PRVKY ZKLIDŇUJÍCÍ DOPRAVU

Původní Spořilovské oplocení bylo po dostavbě zahradního města sjednoceno a vytvářelo ucelený pohled s jasným záměrem. Meziválečné období sjednocenost plotů sice trochu narušila, stále však mezi obyvateli bylo respektováno a používáno výhradně transparentního oplocení. Pokud někteří majitelé pozemků chtěli větší soukromí, doplnili transparentní výplně o živý plot, který vytvořil přirozenou bariéru mezi veřejným a soukromým prostorem. Dnes je bohužel spíše preferováno použití netransparentních výplní jakými jsou například dřevěné výplně,

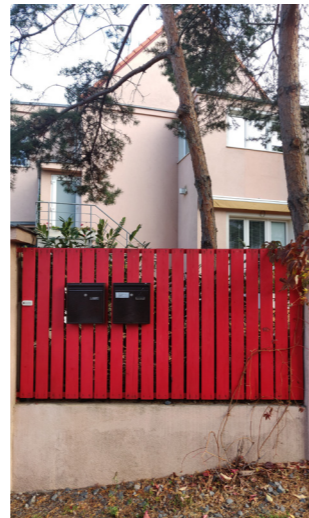
či v extrémních případech výstavba stěny z betonových tvárnic. Nad volbou takto nevhodného řešení zůstává rozum stát, nehledě i na zvýšení nepřehlednosti křižovatek v některých částech území.

Hlavním problémem oplocení je jeho častá modifikace, která je téměř u každého domu originální. Na území Spořilova se vyskytuje přes 100 různých druhů výplní, barev a velikostí. Sjednocené oplocení se u dvou sousedních domů vidí jen výjimečně.

Ti majitelé domů, kteří se rozhodli pro respektování historie a tradic Spořilova, využili původního oplocení i po rekonstrukci domu. Opravené původní ploty jsou na území k vidění ve značné menšině.

Z průzkumu mezi místními, na otázku zda si myslí, že je nutné oplocení předzahrádek i tam, kde je dostavěné zádveří téměř až na hranici pozemku, bylo zjištěno, že většina je s tímto řešením ztotožněna. Velká část dotazovaných argumentovala, že si takto oddělují svůj pozemek od zbytku prostranství. Pokud je toto jediný

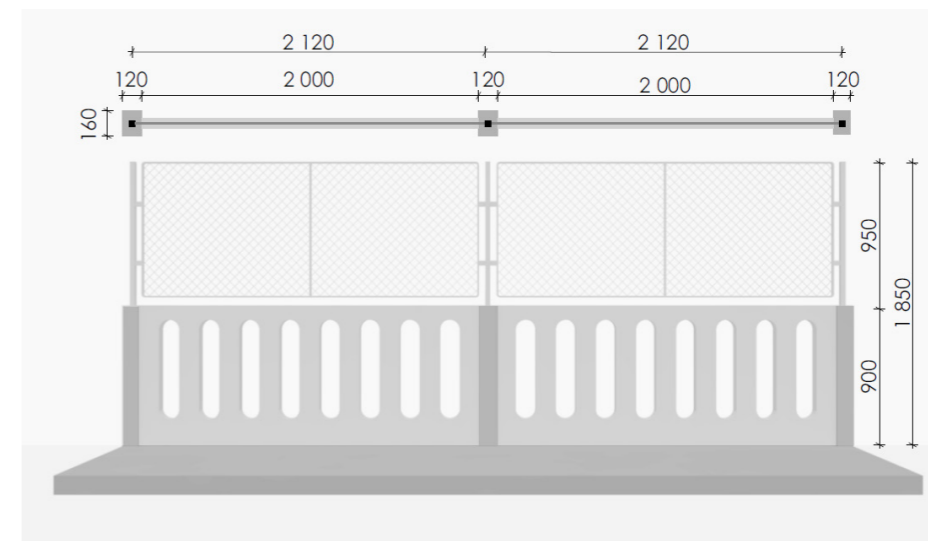
důvod, stálo by za to zvážit volbu výrazně nižšího oplocení do výšky 80 cm. Volba nízkého oplocení výrazným způsobem opticky otevře uliční prostor a zároveň zpříjemní kolemjdoucím vizuální projev ulice. Žádné doposud známé studie nedokazují, že díky vyšším plotům je v území docíleno nižší kriminality, ba naopak. Oplocení výšky do 80 cm, je dle subjektivního názoru naprosto dostačující pro vymezení privátních pozemků.

Původní Spořilovské oplocení bylo tvořeno samotnou betonovou podezdívkou. Toto řešení bylo prakticky ihned po výstavbě obyvateli doplněno transparentní pletivovou výplní. V některých případech byl z důvodu pocitu malého soukromí celý plot doplněn o živý plot. V dnešní době je bohužel stále populárnější volba netransparentní výplně, která je v některých případech řešena výstavbou stěny po obvodu pozemku. Netransparentní oplocení má primární nevýhodu v tom, že opticky uzavírá a stísní uliční prostor, v úsecích křižovatek navíc zabraňuje řidiči ve výhledu.

V návrhu oplocení vpravo se počítá s částí transparentní výplně, kterou již není potřeba nasazovat na betonovou podezdívku. Pletivová výplň je napojena na ocelové sloupky, které tvoří hlavní statickou funkci celého plotu. Sloupky jsou obvykle rozmístěny osově po 1 750 – 2 250 mm. Do betonových základů jsou osazeny sloupky, které obsahují drážky, do kterých jsou zasazeny betonové dílce. Sloupky mají půdorysné rozměry 120 x 160 mm, výška dosahuje 900 mm, do této výšky dosahuje betonová podezdívka. Rozměry betonových dílců se mění v závislosti na osovém rozmístění sloupků, tloušťka dílců byla stanovena na 70 mm. Betonová podezdívka obsahuje otvory

v šíři 130 mm a výšky 620 mm v rozstupech 100 mm. Otvory jsou od spodní části betonového dílce ve výšce 150 mm. Sloupek tvaru kvádru přechází do ocelové tyče vysoké 950 mm. Na sloupky je ve finální verzi připojena transparentní pletivová část s kosočtvercovým, případně čtvercovým vzorem 50 x 50 mm. Uprostřed plotu je transparentní část přepažena tenkým profilem stejného průměru jako obvod celého dílce. Vhodným profilem je kulatina o průměru 10 mm. Celková výška celého oplocení dosahuje 1 850 mm. Barva transparentní části nebyla striktně stanovena, nicméně by měla respektovat celkový vzhled domu a neměla by být volena křiklavých odstínů. Pokud majitelé budou vhodně volit barvy výplně, může být docíleno vizuálně zajímavého výsledku, který nebude monotónní a celkový pohled na uliční prostor zpestří. Některá oplocení jsou v dnešní době doplňována o výztuž procházející skrze okna, která brání vstupu koček na pozemek. Jsem si vědom, že realizace dobového plotu je značnou investicí. Obyvatelé, kteří se rozhodnou pro nový plot jiného typu, by měli i přesto dodržet výškové rozměry spolu s transparentní výplní a volit subtilní sloupky do 200 mm. Pokud se podaří dodržet stejné rozměry oplocení u všech domů, dojde ke zcelení architektonického výrazu Spořilova.

HMOTA DOMU

Síla původního konceptu spočívala v jeho jednoduchosti. Příklady architektury původních domů jsou vyobrazeny na levé straně. Obyvatelé místních domů byli nuceni změnou svých nároků na bydlení původní domy modifikovat. Velmi častým typem expanze je dostavba záďveří. Mnohdy však obyvatelé pokračovali rozšiřováním v podobě dostavby patra, případně nelogickým množstvím vikýřů. Nerespektováním či neznalostí základních principů vycházejících z historie Spořilova, dokázali některé domy transformovat do

překombinovaných podob. Jednoduchost konceptu spočívala v základních tvarech domů obdélníkových půdorysů. Jediným výrazným prvkem řadových domů byla malá římsa ve výšce rozhraní mezi patry. Díky nekombinování většího počtu prvků, mohly vyniknout detaily, jako je například členění okenních výplní, případně nízké oplocení. Jednotlivé prvky si na úrovni významu vzájemně nekonkurovaly.

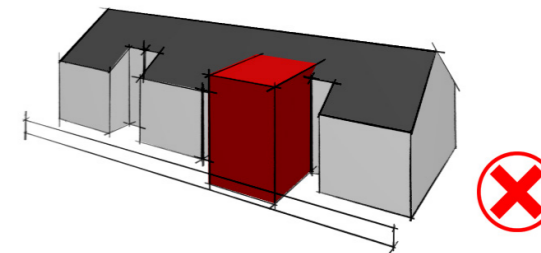
U prvního příkladu byl použit cihlový obklad přírodní barvy. Původní hmota domu prošla rekonstrukcí, dům je nyní zateplen s fasádou tmavě šedé barvy. Nedostatek oken vytváří dojem věže a vzhledem k původnímu domu působí agresivnějším dojmem než pouhá přístavba nízkého zádveří.

Druhý příklad rekonstrukce se liší použitým materiálem, kdy v tomto případě bylo použito dřevěného obkladu. Použití dřeva mi ze subjektivního názoru přijde na Spořilově nevhodné. Oproti prvnímu příkladu působí výrazně těžším dojmem. I v tomto případě je původní hmota zateplena, použita byla fasáda světlejší šedé barvy.

Hlavním problémem tohoto typového řešení přístavby je jeho samotná objemnost, která nerespektuje původní hmota domu a nově tak vytváří dojem, že nejprve byla postavena přístavba a až posléze samotný dům. Tento pocit při pohledu na Spořilovský dům by neměl nikdy nastat.

NEVHODNOST ŘEŠENÍ

- velikost přístavby, popírající původní hmota domu
- materiálové řešení zádveří
- nízký počet oken u přístavby vytváří dojem věže
- zánik předzahrádky

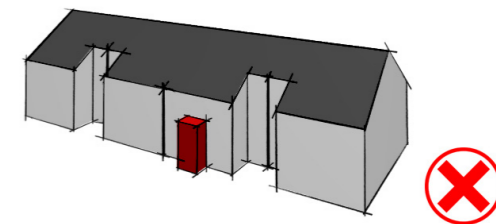

Oproti prvnímu zádveří, je toto řešení značně menšího charakteru. Schématicky je na obrázku vpravo zádveří vymodelováno do hmoty původního řadového domu. Zádveří je kompaktních rozměrů, které ale nepůsobí v souvislosti se samotnou hmotou domu přirozeně. Reálný stav představuje kombinaci několika rekonstrukcí. Je patrné, že původní hmota kompletně zanikla ve stínu přístavby. Dostavba takto řešeného zádveří v souvislosti s hmotou nové části domu a použitými materiály, je naprosto nevhodná do ulic Spořilova.

Z komplexního pohledu na dům je vidět krom nevhodného zádveří, hmoty domu, také špatné řešení technických detailů, jakými jsou například svody dešťové vody.

NEVHODNOST ŘEŠENÍ

- materiálové řešení zádveří
- návaznost na přístavbu domu
- špatně řešené detaily napojenosti k domu
- vytvoření dojmu nouzového řešení

V případě dostavby zádveří takto malých rozměrů k původní hmotě, se jedná o akceptovatelné řešení. Komentář výše popisuje reálný stav na levé fotografii.

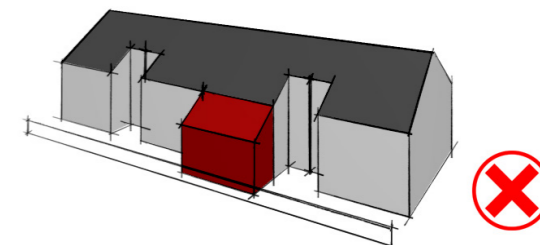

V reálné ukázce v pravé části fotografie je hmotové řešení rozděleno na 2 části – hlavní hmotu domu a hmotu zádveří. Přechod mezi částmi je rozdělen nižším odsazením střechy zádveří. Snížení není nijak markantní a při použití stejného sklonu střechy je z celkového pohledu téměř nezaregistrovatelné. Rozdíl mezi takto řešeným zádveřím a řešením dostavby zádveří spolu s patrem není ve výsledku zas tak velké.

Přístavba domu v levé části fotografie má rovněž zastřešení pultového typu. V tomto případě byl použit nižší sklon. I když se nejedná o Spořilovský způsob zádveří, toto řešení nikterak výrazně nepoutá svou pozornost. Dostavba zádveří spolu s garáží tvoří logickou formu a řeší problém parkování Spořilova. Tento příklad je důkazem, že i špatné řešení může mít ve výsledku pozitivní dopad na celkový dojem z domu.

NEVHODNOST ŘEŠENÍ

- sklon střechy
- vytvoření nadměrně velké hmoty spojením hmoty domu a zádveří
- nadměrné přiblížení k uliční čáře
- zánik předzahrádky

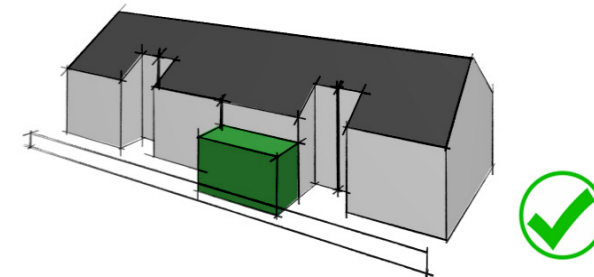
PŘÍKLAD VHDNÉHO TYPU ZÁDVEŘÍ Č.1

V prvním z příkladů vhodných typů zádveří, se podařilo zachovat původní tvar domu a dostavbou zádveří pouze rozšířit vstup. Na první pohled lze poznat, že zádveř bylo dostavěné dodatečně. Díky respektování původní hmoty domu nedochází ke kolizi dominantnosti jednotlivých prvků domu. Na fotografii si lze povšimnout, že rekonstrukce probíhala komplexně u všech částí řadového domu. Barevnost fasád byla volena do světlejších odstínů tak, aby se co nejvíce přiblížila k původnímu návrhu. Zádveř je od uliční čáry odsazeno do vzdálenosti, u které je vhodné zvážit nutnost či zbytečnost oplocení. Drobným detailem, který je v konečném výsledku zásadní, je zachování říms. Římsa oddělující vikýř od zbytku domu mírně roztříští hmotu domu, díky čemu působí dům zajímavěji. Na Spořilově se římsy ve většině případů nepodařilo zachovat, nedochází ani k výstavbě nových říms.

VLASTNOSTI ŘEŠENÍ

- kompaktní velikost zádveří
- ideální poměr mezi původní hmotou a přístavbou
- dodržení odstupové vzdálenosti od uliční čáry
- zádveř nejmenším způsobem narušuje původní hmotu a architekturu zástavby
- možnost využití předzahrádky

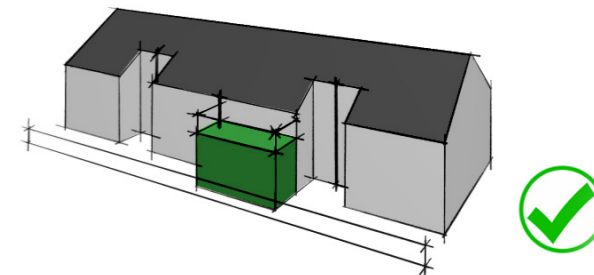

Zádveří spojené s pochozí střechou, která tvoří malou terasu přístupnou z druhého patra, se poměrně často vyskytuje na Spořilově. Toto řešení může, ale zároveň nemusí nutně zdeformovat původní hmotu domu. Příklad rekonstrukce na fotografii není nejvhodnější, především z důvodu že rekonstrukce proběhla před delší dobou, řešení přístavby však zůstává pořád stejné. V tomto případě se rekonstrukce krom samotné přístavby dotkla i rozšíření druhého patra v podobě „vikýře“ skrz celou délku domu. Vikýře takto velkých rozměrů nejsou pro Spořilov vhodné.

Pokud by bylo k rekonstrukci přístupováno formou, která byla prezentována u předchozího typu zádveří, mohla by vzniknout nová hmota řadového domu, která by v případě dodržení stavebních detailů zapadla do Spořilovské architektury.

VLASTNOSTI ŘEŠENÍ

- kompaktní velikost zádveří
- využití pochozí střechy
- transparentní zábradlí
- rozšíření druhého patra v podobě vikýře se dveřmi
- možnost využití předzahrádky

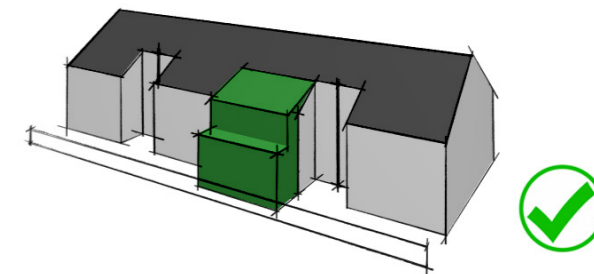

Typ zádveří na pravé straně v současné době není nikde na Spořilově k vidění, jedná se o koncept návrhu. Kombinace zádveří a rozšíření druhého patra, decentním způsobem mění původní hmotu domu a téměř zachovává původní proporce. Rozšíření nadzemního patra bylo navrženo do vzdálenosti maximálně poloviny zádveří, zbylá část zádveří není pochozí. Samozřejmostí konceptu je opět využití říms a stejných velikostí okenních otvorů jako u původní hmoty.

Použití francouzských oken není v tomto, ani žádném dalším případě přípustné. Použitím tohoto návrhu není vhodné dalším způsobem zasahovat do střešní části objektu, například vestavbou vikýře apod. Pokud by se majitelé řadového domu rozhodli pro rekonstrukci tohoto typu a zároveň by chtěli ohraničit předzahrádku oplocením, je vhodné použít nízké oplocení a vytvořit tak styl připomínající anglické předměstí.

VLASTNOSTI ŘEŠENÍ

- kompaktní velikost zádveří
- poměr mezi rozšířením a zachováním původní hmoty domu
- rozšíření druhého patra až do poloviny zádveří
- možnost využití předzahrádky

Typickým zastřešením spořilovských rodinných domů je zastřešení sedlového, případně valbového tvaru. Výjimku tvoří zastřešení u vilodomů, které je ploché. Střešní krytinu v původní zástavbě tvořily keramické tašky „bobrovky“, kladené ve dvou řadách. Z estetického pohledu se jedná o elegantní řešení. Z praktického hlediska se jedná o výrazně větší zátěž na konstrukci krovu, než při kladení střešních tašek do jedné řady. U řadových domů není možné měnit orientaci hřebenu střechy. Jediné zásahy ovlivňující celkový vizuální projev střešní části, představují vikýře. Pro Spořilov naprosto nevhodné a neakceptovatelné jsou mansardové, stanové či pultové typy zastřešení. Nevhodné jsou také kombinace několika typů, případně volba sedlového typu s výrazným přesahem či vysokým sklonem. V původní zástavbě dosahovaly u řadových i samostatně stojících domů střechy sklonů v rozmezí 40 – 45°.

U samostatně stojících domů je největší prostor k úpravám, případně změně celkového typu střechy. Variabilita je v mnohých případech velice rozmanitá, příkladem je fotografie na levé straně. Majitelé použili výrazného přesahu střechy, který jasným způsobem nabourává původní architektonickou ideu Spořilova.

Další riziko, které se na Spořilově v posledních letech poměrně rozšířilo, je používání nevhodné barvy krytiny. Barva střešní krytiny nemá na funkčnost střechy žádný vliv. Pro majitele by proto nemělo být překážkou respektovat celkový výrazový kontext a volit krytinu terakotové barvy. Použití tmavých odstínů šedé barvy je pro Spořilovskou zástavbu naprosto nevhodné. Záměrem obyvatel takto upravených domů může být snad pouze potřeba upoutat návštěvníkovu pozornost za každou cenu, v těchto případech i negativním způsobem.

Při pohledu z Roztylského náměstí je ve východní části možnost vidět použité střešní tašky černé barvy. Tato volba jasným způsobem negativně ovlivňuje panoráma na spořilovské střechy. Tašky by měly být voleny v odstínech oranžové až červené, nejvhodnější je volba terakotové barvy.

Nejčastějším způsobem zásahu do podkroví je rozšíření v podobě přístavby vikýře. Na Spořilově je výskyt vikýřů velmi častý a jejich podoba se mění velikostí, tvarem a v některých případech i použitým materiálem. Při volbě tohoto typu rekonstrukce, je vždy důležité zvážit celkový kontext, tedy neřešit pouze svůj dům, ale řešit vazby na sousední dům, případně dům přes ulici. Důležitá je jednak volba správného tvaru a velikosti, ale i dostatečné odsazení od hřebene střechy. Vikýře pultového typu s nízkým sklonem střechy, které jsou v mnohých případech napojeny přímo na hřeben střechy, jsou naprosto nevhodné pro architekturu Spořilova. Tento typ vikýře při špatné volbě rozměrů narušuje celkovou hmotu domu obdobným způsobem jako přístavba dvoupatrového zádveří nebo nástavba patra.

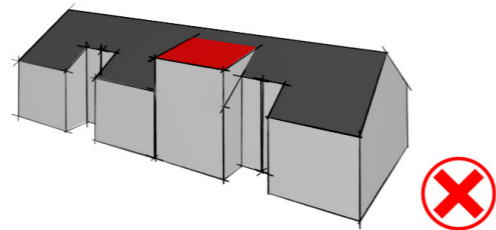
Vhodným typem vikýře je například pultový typ s větším sklonem střechy než je sklon střechy domu. Použitím kompaktních rozměrů tohoto typu je docíleno minimálního narušení hmoty domu. Obecně je při výstavbě vikýře vhodné samotný vikýř oddělit od hlavní hmoty domu například okrasnou římsou, nebo okapem. Rozdělením částí domu je docíleno optického rozbití hmoty domu, díky čemuž dům nepůsobí robustním dojmem.

Na následujících stránkách jsou příklady reálných rekonstrukcí z ulic Spořilova. Součástí ukázek je fotografie spolu se schématickým obrázkem a krátkým popisem chyb či kvalit řešení.

PŘÍKLAD NEVHODNÉHO VIKÝŘE Č.1

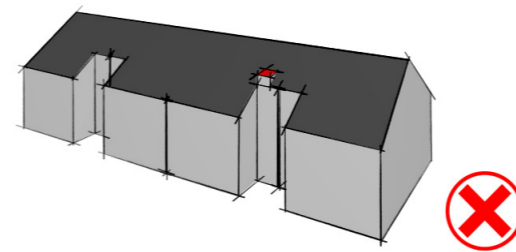

- příliš velké rozměry vikýře vytváří dojem nástavby
- narušení původní hmoty domu
- chybí okrasné římsy
- nízký sklon zastřešení
- nevhodná velikost oken

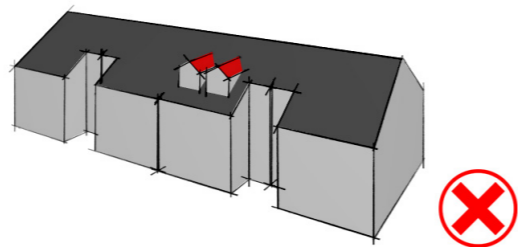
PŘÍKLAD NEVHODNÉHO VIKÝŘE Č.2

- malé rozměry vikýře působí dočasným řešením
- v tomto případě je vhodnější použít střešní okno

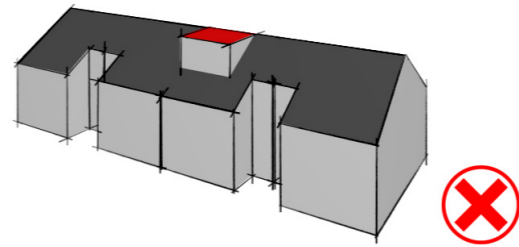

- tvar sedlového zastřešení je neakceptovatelné
- terasa takto malých rozměrů nemá reálné využití
- vikýře takto blízko sebe by neměly vznikat, vhodnější je delší vikýř (nikoliv však na celou délku domu) pultového typu s mírně nižším sklonem střechy oproti střeše domu

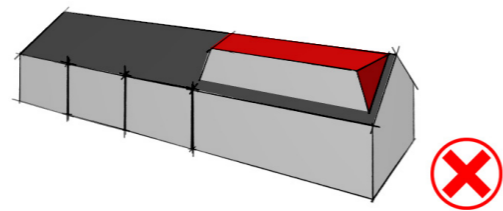

- napojení vikýře přímo na hřeben střechy není akceptovatelné
- pultový typ s rovnou střechou není vhodný pro spořilovskou architekturu
- rozměry okenní výplně ve vikýři
- nevhodně zvolené materiály vikýře

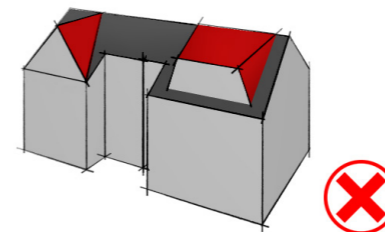

- tvar vikýře nerespektuje standardní tvary vikýřů používaných na Spořilově
- rozměrově vikýř zásadním způsobem narušuje celkovou hmotu domu
- vikýř tvarově a rozměrově supluje nástavbu patra

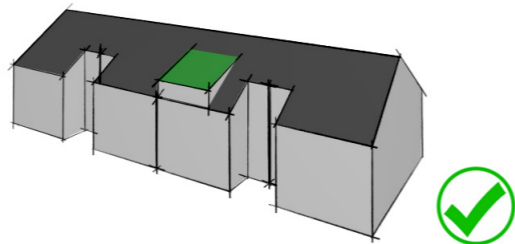

- v obou případech se jedná o rozměrové narušení původní hmoty domu
- ani jeden z použitých tvarů není vhodný pro spořilovskou architekturu
- použití odlišných tvarů je nelogické
- správně je u domu vpravo vikýř oddělen od domu dvěma řadami střešních tašek

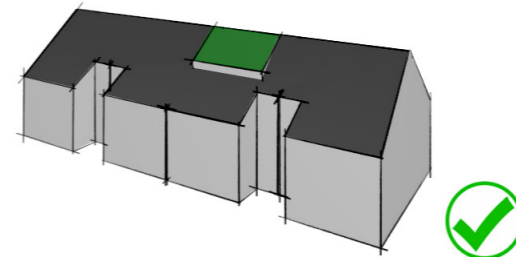

- tvar i rozměry vikýře korespondují s původní architekturou Spořilova
- možnost napojení vikýřů jednotlivých domů
- sklon střechy vikýře se napojuje ve 2/3 střechy domu
- vhodná velikost okenních výplní vikýře
- u domu v pravé části fotografie byla vhodně zachována římsa

- tvarově vikýře nejlépe zapadají do původní architektury
- nerušivým způsobem lze napojit vikýře sousedních domů
- jedná se o nejmenší možný způsob zásahu do původní hmoty domu
- vikýř tohoto typu je vhodný především pro odvětrávání podkroví, nikoliv pro primární rozšíření domu

MATERIÁL A
BARVA

Hlavní roli v dnešní době hraje pochopitelně ekonomická stránka. Použitý materiál je při návrhu přístaveb zásadní. Pro Spořilov jsou naprosto nepřipustné dřevostavby typu roubených staveb či podobných modifikací. V ulicích Spořilova se žádné roubené stavby zatím nevyskytují. Nejčastěji se dřevo objevuje v podobě netransparentní výplně oplocení, nebo jako obložení fasády domu.

Dalším, ne-příliš vhodným, materiálem jsou obnažené cihly bez omítky tzv. režné zdivo či keramické obklady použité na fasádě domu. Nejvhodnější řešení fasády domu je za použití fasádní omítky do hrubosti 1,5 mm. V případech zateplení domu je rovněž vhodná jemnozrnná omítka ve světlých odstínech.

Podezdívky plotů lze řešit buď za použití původních betonových tvarovek, nebo výstavbou kamenné podezdívky. Sjednocením oplocení nabyde uliční prostor ucelenějšího vzhledu. Nepřijatelné jsou výstavby zděných zdí, či použití velkých kamenných výplní oplocení například z opuky.

Střešní krytiny jsou nejvhodněji řešené keramickými taškami, kladenými ve dvou řadách. Dnes je daleko běžnější a ekonomicky také výhodnější kladení v jedné řadě. Vizualní stránku tento způsob nikterak nenarušuje a řešení je přípustné. Neakceptovatelné jsou maloformátové asfaltové pásy, povlakové fólie PVC nebo plechové krytiny, které jsou vhodnější spíše do podhorských oblastí.

Pochozí povrchy chodníků a přístupových cest k domu či na zahradě je vhodné řešit ze středněformátových kamenných dlaždic přírodních barev. Nevhodné je použití tzv. zámkové dlažby typu H, která je typická pro satelitní zástavby. Detailem jakým je volba pochozích materiálů, kterého si návštěvník všimne až ze značné blízkosti, může rovněž zkazit celkový dojem z místa, obzvláště pokud se jedná o plochy větších rozměrů.

Okenní výplně byly v původní zástavbě voleny dřevěné, úzkých profilů se členěním. V dnešní době jsou populárnější a technologicky lépe zvládnutelná plastová okna. Pokud je plastové okno vyrobeno podle původního vzoru s použitím vhodné barvy a zároveň i vhodné barvy fasády tak, aby si vzájemně nekonkurovaly, jedná se o uspokojivé řešení, které ničím neruší.

Barevnost oken se v území liší podobným způsobem jako tomu je u fasád, nicméně se nejedná o tak velké barevnostní rozdíly. Vyskytuje se především bílá a tmavě hnědá barva. Velká variabilita je u tvaru oken, kdy v některých případech jsou použity zbytečně tlusté rámy, chybí členění okna, případně tvar okna je kulatý.

I v případě volby materiálů platí zásada komplexnosti. Uvažovat nad celým zásahem komplexně a ne pouze individuálně. V některých případech výjimka potvrzuje pravidlo a dokazuje, že i nevhodné materiály při správném řešení a provedení mohou vytvářet kladný dojem.

Barevnost fasády je jednou z klíčových vlastností celého domu. Čím je zvolený odstín barvy tmavší, tím výrazněji v prostoru působí. Syté nebo křiklavé barvy by se na Spořilově neměly vyskytovat. Obecně platí, že syté barvy by neměly ani pokrývat celou plochu domu. Čím je barva světlejší, tím lépe odráží sluneční paprsky, což vede k menšímu oteplování fasády a tedy i celého domu, než jak je tomu u tmavých odstínů.

Pro Spořilovskou architekturu jsou nevhodnější světlé odstíny šedé a béžové barvy fasády. V kombinaci s jemněhrubou omítkou dochází k vytvoření vizuálně příbuzného výsledku s původní zástavbou.

V některých částech Spořilova jsou k vidění různé kombinace barevnosti fasád od tmavě šedé po modrou či zářivě žlutou. Barevnost nové fasády, stejně jako další stavební úpravy, spadají do kompetence stavebního úřadu, kde příslušným úředníkem musí být schváleny. U památkově chráněných oblastí a objektů je schvalovací proces přísnější a použití křiklavých odstínů je v těchto případech nepřípustné. Výrazně barevné fasády mají pouze jednu

výhodu. Tou je vznik vizuálních bodů, které slouží k lepší orientaci v prostoru.

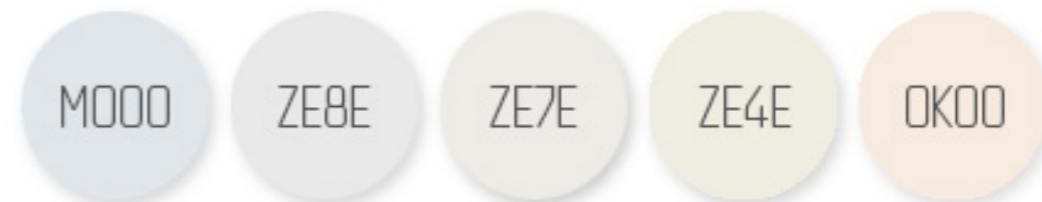
Okenní výplně by měly být barevně sladěny se zbytkem fasády domu tak, aby se vzájemně doplňovaly. V původní zástavbě byla zvolena bílá barva pro okenní rámy a přírodní světle šedá pro fasádu domu. Celý dům byl doplněn o terakotově červené střešní tašky typu bobrovka, kladené do dvou řad. Oplocení předzahrádek a zahrad bylo původně tvořeno z betonových podezdívek s otvory. Téměř hned po výstavbě bylo oplocení doplněno o transparentní kovovou výplň, která byla nasazena na podezdívku. Transparentní výplně byly barevně voleny žluté, červené či tmavě zelené. Majitelé některých domů se rozhodli pro větší ochranu soukromí v podobě výsadby živého plotu.

Příklady barevných odstínů na pravé straně jsou pouze orientační a je nutno brát v potaz možné odchylky od reality, vlivem zkreslení, ke kterému může dojít při tisku. Pro skutečnou sytost dané barvy je vždy nutno kontaktovat přímo výrobce.

OBECNÉ ZÁSADY VÝBĚRU BARVY FASÁDY

- vybírat světlé odstíny
- volit o 2 odstíny světlejší barvu než jaká je ve vzorníku
- nanést vzorek na část domu
- zvážit zda se zvolená barva hodí do prostoru v kterém se dům nachází

VHODNÉ ODSÍNY FASÁDY

Příklady barev fasád jsou pouze ukázkou, nikoliv závaznou volbou. Vždy je třeba vybranou barvu nejprve aplikovat pouze na část plochy domu. Odstíny barev byly vybrány z katalogu Weber.color.line dostupného online na www.weber-terranova.cz

ARCHITEKTONICKÉ
DETAILY

Architektonické detaily jsou jedním ze zásadních prvků tvořících kvalitně provedenou architekturu na všech významných i méně významných stavbách. Finanční náročnost detailů u rodinných domů není v porovnání s celkovou cenou rekonstrukce zásadní, výsledek je o poznání kvalitnější, než bez zachování detailů. Při jakémkoliv zásahu do stávajícího objektu je třeba zvažovat dopad rekonstrukce nejen z pohledu samotného domu, ale primárně v celkovém kontextu s okolními stavbami a také významnosti lokace.

Původní zástavba obsahovala 9 různých velikostí oken, které se u typových domů opakovaly. Okenní rám byl dřevěný, bílé barvy a úzkého profilu. Součástí okenních výplní bylo členění, obdélníkového tvaru. Profily příček byly velmi tenké a jejich počet v okenní výplni závisel na tvaru okna. Podlouhlá nízká okna měla pouze jednu vodorovnou příčku, která každé křídlo okna rozdělila na dva obdélníky nad sebou. Největší okna u domů typu viladům, obsahovala 3 vodorovné příčky.

Okrasné římsy jsou typickým prvkem Spořilovské architektury. V původní zástavbě tento prvek obsahoval každý dům. Kromě estetické funkce mají římsy také schopnost jednoduchým způsobem oddělit jednotlivé části hmoty domu. Římsy jsou čtvercového průřezu o stranách délky 150 mm. Pokud by se výstavba okrasných říms v ulicích Spořilova opět rozšířila, nebo pokud by tento prvek stavební úřad u rekonstrukcí přímo vyžadoval, došlo by k přirozenému scelení celého území. Opakovatelnost prvků vzniká jistá analogie mezi domy a celková zástavba náhle nabývá na ucelenosti.

U výstavby nového vikýře by majitelé měli vikýř odsadit směrem do vnitřku domu tak, aby bylo možné položit dvě řady střešních tašek. V případě, že se majitelé domu rozhodnou o dostavení až na hranu domu, měli by zachovat původní římsu vedenou pod okapem. Na dobových fotografiích jsou viditelné dvě římsy, jedna ve výšce stropního věnce a druhá pod střešním okapem.

Na snímcích níže je názorný příklad důležitosti říms. V obou případech se jedná o neúměrně velký zásah nástavby patra v podobě vikýře skrze celou délku domu. V levém případě se majitelé rozhodli pro velká okna bez zachování římsy, čímž vznikla nová hmota domu, která původní tvar domu zcela popírá.

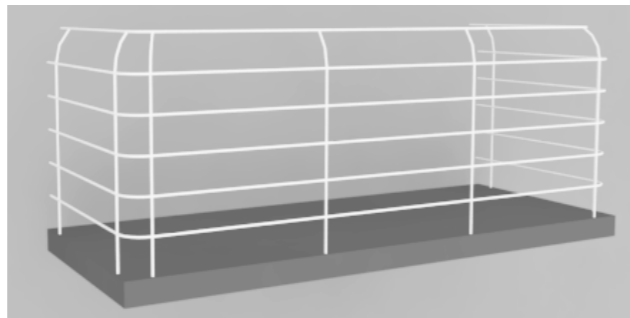

V druhém případě se jedná o de facto totožné řešení, u kterého byla římsa zachována. Vzniklá hmota je díky římsě rozdělena na několik částí. I když jsou obě hmoty značně změněny, zachování římsy u druhého domu alespoň částečně odkazuje na původní architekturu domu.

Pokud se majitelé rozhodli pro přístavbu s pochozí střechou, měli by se rovněž zamyslet nad volbou zábradlí terasy. Nevhodným typem zábradlí je tzv. atika nahrazující zábradlí, která zbytečným způsobem zvětšuje hmotu domu. Je vhodné používat transparentní zábradlí, nejlépe původní zábradlí, nebo zábradlí jemu blízké. Původní zábradlí u balkonů viladomů bylo tvořeno vodorovnými kulatinami tenkého profilu, sloupky byly ze stejného, tenkého profilu. Celé zábradlí bylo vysoké 950 mm. Dnešní standardy nepovolují mezery v zábradlí větší 120 mm, proto je třeba použít většího počtu vodorovných kulatin. Příklad reálného zábradlí je na fotografii vlevo, schématicky níže.

U jakékoliv rekonstrukce domu je třeba zvážit celkový dopad zásahu nejen k původní hmotě domu, ale primárně v kontextu celé ulice. Je vhodné opakovat tvary a způsoby provedení, které již jsou v ulicích Spořilova. V ideálním případě, pokud se jedná o rekonstrukci řadového domu, zkoordinovat průběh prací a rekonstrukcí u všech domů tak, aby výsledek odpovídal záměru.

Důležitý je nejen tvar přístavby či nástavby, ale i jeho vizuální stránka. Vhodná, ne-li přímo nutná, je volba barvy fasády domu do světlých tónů. Zbytečným způsobem nepoutat na rekonstrukci pozornost a nesnažit se o rozbití ucelenosti. Ta vznikne pouze v případě, že majitelé začnou respektovat celý koncept a záměr, ke kterému má Spořilov směřovat.

Při dostavbě zádveří nedostavovat až k uliční čáře, ale zachovat alespoň minimální předzahrádku, aby nevznikly ulice s domy připomínajícími družstevní bytové domy ze 70. let. Předzahrádky by měly obsahovat zeleň. Nепropustné povrchy např. dlažbu, v ploše nezbytně nutné pro splnění účelu.

Majitelé by se měli snažit zachovávat či znovu vytvořit architektonické detaily, jakými jsou římsy či barevnost okenních ráků. Architektonické detaily nejsou z finančního hlediska vzhledem k celkové rekonstrukci zásadní, nicméně jejich přítomnost vytváří výrazně kvalitnější výsledek.

Při rekonstrukci je třeba respektovat původní architekturu a ctít záměr celé zástavby. Tvář Spořilova se stejně, jako tomu je za posledních 90 let od výstavby, bude dále vyvíjet. Záleží pouze na současných a budoucích obyvatelích jakým směrem bude architektura, případně celý Genius loci směřovat.

OBECNÉ ZÁSADY

- Respektovat původní hmotu domu a nestavět přístavby, které hmotu domu upozadí
- Inspirovat se a opakovat stávající tvary a řešení rekonstrukcí
- Volit světlé „neutrální“ barvy fasád
- Implementovat do rekonstrukcí architektonické detaily, jakými jsou římsy, členění oken, původní zábradlí...
- Přemýšlet nad dopadem rekonstrukce vzhledem ke svému okolí a zachování Genia loci

